Spedizione in abbonamento postale
Poštnina plačana v gotovini

Prezzo - Cena Lir 0.40

Slovenski dom

Štev. 113. *V Ljubljani, v sredo, 20. maja 1942-XX* Leto VII.

Esclusiva concessionaria per la pubblicità di provenienza italiana e estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Vojno poročilo št. 717:

Angleške oglednice v Cirenajki odbite

Uradno vojno poročilo št. 717 pravi:

V Cirenajki so nekatere močne nasprotnikove oglednice zavrnili prednji oklepni oddelki, druge pa hud topniški ogenj. Jugovzhodno od El Mekilija je bil zajet sovražnikov oddelek, kateremu je poveljeval častnik. Protiletalski oddelki naših velikih enot so sestrelili dve angleški letali. Ogledniška letala so s strojnicami uspešno obstreljevala sovražnikova avtomobilska vozila v puščavskem predelu.

V bojih nad Malto je nemško lovsko letalstvo uničilo štiri »Spitfireje«, neko letalo vrste »Bristol«, ki se je zapletlo v hud dvoboj z ogledníkom kr. mornarice, je treščilo v morje vzhodno od otoka.

Eno našo letalo je bilo izgubljeno.

Posebno nemško poročilo o koncu bitke za Kerč

Tri sovjetske armade uničene, 149.256 Rusov ujetih, 1133 topov, 258 oklepnih voz in 3814 avtomobilov zaplenjenih

Hitlerjev glavni stan, 20. maja. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole posebno vojno poročilo:

Na Krimu so nemške in romunske čete pod poveljstvom generala von Mannsteina po zasledovanju pobitega sovražnika prišli do preliva Kerča v vsej njegovi širini. Poslednja mostišča, ki so bila od obeh strani mesta Kerča močno utrjena, so bila danes kljub najsrditejšemu odporu osvojena. Napadalna bitka in zasledovanje, ki se je sedaj zaključilo, sta privedla do uničenja treh sovjetskih armad s 17 strelskimi divizijami, 3 strelskimi brigadami, dvema konjeniškima divizijama in štirimi oklepnimi brigadami. Poleg zelo krvavih izgub, ki jih je imel sovražnik, je padlo v naše roke 149.256 ujetnikov, 1133 topov, 372 metalcev bomb, 258 oklepnih voz, 3814 motornih vozil, več tisoč konj ter nepregledne količine lažjega orožja. Samo majhni oddelki sovražnikovi so utegnili priti do nasprotne obale preliva. Pri tem izrednem uspehu so odlično sodelovale silne skupine letal pod poveljstvom generala Löhra in barona von Richthofna. Neutrudno so podpirale nemške čete v bojih in pomagale pri uničevanju sovražnika na begu ter se bile s sovjetskimi letali. Sovjeti so izgubili 323 letal. V vodah okrog polotoka je bilo vsega potopljenih 16 ladij s skupno 13.600 tonami, 1 minolovec in 21 manjših obrežnih ladij. Deset drugih ladij s srednjo tonažo je bilo po bombah močno poškodovanih. Sovražnik, ki se je umaknil preko ožine pri Kerču, je torej utrpel zelo hude izgube.

Hitlerjev glavni stan, 20. maja. s. Uničevanje zadnjih sovražnikovih ostankov na polotoku Kerču gre h kraju.

Pri Harkovu so bili napadi, ki jih je sovražnik vodil z zgoščenimi silami, zavrnjeni. Pri tem je bilo včeraj spet uničenih 80 oklepnih voz. 31 oklepnih voz in več ko 500 vozil vseh vrst so vrgla iz boja nemška letala. S tem se je število oklepnih voz, ki jih je sovražnik izgubil od početka teh bojev, zvišalo na 447.

Na srednjem in severnem odseku vzhodnega bojišča so bili nekateri krajevni napadi nemških čet uspešni. V zaledju za srednjim odsekom bojišča je bila uničena močna boljševiška tolpa.

Na Laponskem so nemške čete v srditih bojih na nož dosegle dobre uspehe. Sovražni protinapadi so bili odbiti.

V vodah okrog polotoka Kola je bila neka velika tovorna ladja tako hudo poškodovana po bombnih zadetkih, da je treba računati z njeno izgubo. Letalski napadi na Murmansk so povzročili znatno razdejanje v pristaniškem predelu. Sovjeti so v letalskih bojih izgubili 45 letal, od teh 13 »Hurricanov«.

V severni Afriki so nemška bojna letala napadla angleška šotorišča in taborišča pri Tobruku ter puščavsko železnico pri Capuzzu.

Nemški in italijanski lovci so v letalskih bojih nad Malto sestrelili 5 angleških letal.

Lahka bojna letala so podnevi napadla južno angleško obal in uspešno bombardirala vojaško važne cilje v pristaniških mestih Brightonu in Dealu. Pri tem so opazovali, kako so bile zadete železniške in tovarniške naprave.

Rim, 20. maja. s. Angleški uradni krogi zdaj drugače govorijo o ozemeljskih in strateških posledicah Timošenkove ofenzive. Nepričakovano izjavljajo, da je edini namen Timošenkove ofenzive, da pridobi časa. Zaradi te ofenzive da bo nemško poveljstvo za preureditev tega odseka potrebovalo več ko mesec dni, a da je do prihodnje zime le še pet mesecev. S tem angleški krogi dokazujejo, da prav malo zaupajo Timošenkovi ofenzivi in da že misljo na prihodnjo rusko zimo, ko še niti sedanja ni docela pri kraju.

Seja ministrskega odbora za cene

Rim, 20. maja. . Včeraj ob 17 popoldne se je v Beneški palači sestal pod Ducejevim predsedstvom medministrski odbor za vzporeditev preskrbe, za razdeljevanje in za cene. Sestanek, ki je trajal dve uri, se bo danes popoldne nadaljeval.

Vesti 20. maja

Dosedanji sovjetski odpravnik poslov v Tokiu, Jokov Malik, je bil imenovan za poslanika na Japonskem.

Pogodba o tranzitnem prometu med železniškimi upravami Italije, Francije in Švice na eni strani in železniškimi upravami Hrvaške, Srbije, Bolgarije in Madžarske na drugi strani, je začela te dni veljati.

Na Norveškem bodo izplačali kmetskemu prebivalstvu 34 milijonov kron podpor. S tem naj se izravna razlika v življenjskih stroških na deželi in v mestih. Denar za podpore bodo dobili od povišanja davkov na blago, ki ni potrebno v vsakdanjem življenju. Na novo bodo obdavčili: alkoholne pijače s 30%, tobak s 320% in električne žarnice z 10%.

V Parizu je umrl kardinal Henry Baudrillart, rektor katoliškega vseučilišča in pariški nadškof.

Večina cest, ki drže v Čungking, sedež Čangkajškove vlade, je neprimernih za prevoz vojnega blaga. Edino tako imenovana »Svilena cesta«, po kateri so Kitajci pošiljali dva tisoč let svilo v Evropo, ima nekaj dobrih odsekov. Toda ti leže na ruskem ozemlju. Ni verjetno, da bi Rusi hoteli Čangkajšku pošiljati po tej cesti orožje in pomoč, ker so sami v težavah, piše znani švedski raziskovalec Sven Hedin.

Japonsko vojno ministrstvo je ustanovilo posebno letalsko poveljstvo za kopno vojsko. Poveljnika bo imenoval cesar sam in bo neposredno podrejen vladarju. V področje tega poveljstva bo spadala izvedba načrtov za letalsko mobilizacijo in letalsko vojno.

Ameriške oblasti so ustavile mesečnik »Social Justice«, ki ga je izdajal znani radijski pridigar Coughlin ter v njem hudo nastopal proti sodelovanju Amerike v vojni. Za tem listom bo prišlo na vrsto še 95 drugih ameriških časnikov.

Trgovine v Ameriki so v ponedeljek in torek doživele strahovit naval kupcev. Trgovci so namreč te dni prvič prodajali blago po najvišjih dovoljenih cenah.

Na filipinskem otoku Mindanau se je 11. maja vdalo poslednjih 1200 ameriških in filipinskih bojevnikov, s čimer je konec bojev na tem otoku, poročajo iz Tokia.

V Romuniji bodo vsi Judje, ki se niso hoteli prijaviti v delovno službo, prijeti in izgnani v Čezdnestrje.

Francoski generalni komisar za judovska vprašanja je napovedal ustanovitev posebnih policijskih oddelkov, ki bodo imeli nadzorstvo nad Judi v Franciji.

V Newyorku so včeraj ob 15.10 imeli letalski alarm. Takoj se je ustavil ves cestni promet, ljudje pa so v zmedi tekli proti zavetiščem. Radijske postaje so prenehale z oddajami.

Milanski list »Il Solec poroča, da so oblastva na Madžarskem zapovedala, naj se odvzamejo živilske karte lastnikom vrtov, ki niso poslušali navodila oblasti, da je treba namesto cvetlic vrtove zasadili z zelenjavo. V mestu Pecs so oblasti naložile takim lastnikom tudi denarne kazni.

Dva pomembna govora ob obletnici italijansko-hrvaških sporazumov

»Hrvatje bodo korakali ob boku Italije desetletja in stoletja«

Zagreb, 20. maja. s. Prvo obletnico podpisa italijansko-hrvaških sporazumov so v Zagrebu posebno slovesno praznovali. Poglavnik je za to priliko podelil italijanskemu poslaniku Casertanu veliki križ reda krone kralja Zvonimirja z zvezdo.

Ko se je poslanik z vsem osebjem pripeljal k slovesnosti, so mu na Markovem trgu izkazali čast oddelki bataljona »M«, Pavelićeve garde, hrvaške vojske in letalstva. Vpričo vse hrvaške vlade, zastopnikov vojske in ustašev je Poglavnik izročil poslaniku odlikovanje ter pri tem imel pomemben govor.

V njem je najprej poudarjal zgodovinski pomen 18. maja 1941. Na temelju stoletnih odnošajev med italijanskim in hrvaškim ljudstvom so pred letom dni v Rimu ustvarili osnove za nove zaupne vezi političnega, vojaškega in gospodarskega sodelovanja. Kar je bilo pred letom dni določeno v Rimu, skušajo Hrvatje v celoti in z vsemi silami izpolniti. »Korakali bomo ob boku fašistovske Italije nele v ideologiji, temveč tudi v politični praksi in v vojaškem sodelovanju. To je naš program nele za sedanjost, temveč tudi za bodočnost, ne samo za leta, temveč za desetletja in za stoletja.

Na ta zgodovinski dan se naša misel obrača k človeku, ki nam je že v času naših revolucionarnih priprav hotel in znal dati vso svojo pomoč, k človeku, ki ga bodo tudi bodoči rodovi znali ceniti in občudovati v vsej njegovi veličini. Benito Mussolini, utemeljitelj italijanskega imperija in naš veliki varuh je bil tisti, ki je ustvaril trdne temelje za tesno sodelovanje med našima narodoma, za dosego skupnih ciljev in za srečno bodočnost italijanskega in hrvaškega naroda.

Naša vdana in hvaležna misel velja tudi njegovemu najbližjemu sodelavcu in mojemu prijatelju grofu Cianu, ki je z mojstrstvom velikega državnika znal pretvoriti v dejanje Ducejeva navodila ter spraviti v sklad prijateljske odnošaje med Italijo in Hrvaško.

18. maja 1941 se je primeril še drugi zgodovinski dogodek. Član slavne savojske hiše je bil določen za hrvaškega kralja. To je bilo dejanje, ki je v resnici ustvarilo neločljivo zvezo med obema narodoma. Tovariši, obrnimo svojo vdano misel h Kralju in Cesarju ter k tistima, ki sta določena za hrvaške vladarje in v katerih vidimo najzanesljivejše politično poroštvo za prijateljske odnošaje med našima narodoma, odnošaje, ki izvirajo ne samo iz istovetnosti političnih koristi, temveč tudi iz globine čustev pri italijanskem in hrvaškem narodu.

18. maj ni bil dan obračuna s preteklostjo, temveč prvo razdobje na poti, ki jo hočemo prehoditi skupaj z italijanskimi tovariši. Povem vam to z globokim genotjem in z živim veseljem, zakaj ta dogodek je srečna krona dela, ki sem ga nosil v srcu deset let. Dajmo torej duška polnosti naših čustev in zavpijmo: Živel Kralj! Živel Duce! Živela fašistovska Italija! Živela Hrvaška!«

Ko se je navdušenje poleglo, je govor zaključil z izjavo, da je vesel ko more danes dati priznanje Italijanu in fašistu, ki je leto dni neutrudljivo delal za prijateljstvo med Italijo in Hrvaško. Zahvalil se je poslaniku Cassertanu, nato mu pa izročil odlikovanje.

Poslanik Casertano se je zahvalil za odlikovanje ter dejal, da se je pri svojem delu vedno ravnal po Ducejevih smernicah. Utrditev hrvaške države odgovarja željam fašistovske Italije. Rimski sporazum tvori v zgodovini Hrvaške mejnik, ki zbližuje oba naroda za sedanjost in za bodočnost. Hrvaška torej lahko računa na italijansko podporo tudi v bodočnosti, zakaj fašistovski imperij je prevzel poroštvo za hrvaško neodvisnost in za blagostanje hrvaškega ljudstva. Poslanik je končal z besedami, da so dinastične vezi s savojsko vladarsko hišo in lojalnost, s katero zagrebška vlada izpolnjuje rimske pogodbe, odgovor za popolno zaupanje, ki ga ima fašistovska vlada v voditelje nove hrvaške in ustaške stranke.

Angleško stališče glede obrambe Avstralije, glede pomoči za Rusijo in glede bodoče vojne

Rim, 20. maja. s. Včerajšnje prvo zasedanje angleške poslanske zbornice, s katerim se je začela razprava o vojnem položaju, je bilo zelo viharno. Več poslancev je živo protestiralo, da bi ministrski predsednik moral biti navzoč v trenutku, ko si ljudstvo po svojih poslancih hoče biti na tekočem glede položaja ter slišati, s čem vlada opravičuje sedanje stanje.

Attlee, ki je tudi včeraj zastopal Churchilla, je potem podal obširno poročilo o položaju ter omenjal Birmo, ki danes predstavlja najbolj boleče in pereče vprašanje. Dejal je, da še ni gotovo, če bo Churchill mogel v kratkem o tem podati kakšno obširnejšo izjavo. Mi storimo vse, da bi okrepili svoje postojanke v Indiji, je nadaljeval. »Ni pa še jasno, ali bo Japonska napadla Indijo ali Avstralijo. Čeprav je bitka v Koralnem morju ustvarila oviro za uresničenje japonskih načrtov, je še vedno nevarnost za Avstralijo, tudi če je gotovo, da bodo ob napadu japonske sile trdo sprejete. Mi očitno ne moremo poslati enakega števila vojaštva na vse odseke bojišča na Tihem morju, in nespametno bi bilo zbrati naše glavne sile na katerokoli točko, dokler Japonska ne razodene, kateri je njen glavni cilj. Potrebno je, da vzdržimo toliko časa, dokler ne dobimo spet nazaj svoje premoči v zraku, na morju in na suhem. Dejstvo, da so Združene ameriške države prevzele odgovornost, da okrepe Avstralijo, ne pomeni, da smo brezbrižni. Ko se bo izkazalo za potrebno, bomo pripravljeni na kakršnokoli tveganje na drugih področjih za obrambo Avstralije. General Alexander in njegova vojska v Birmi so skupaj s kitajskimi četami pogumno sprožile boje z zadnjimi stražami. Gre v bistvu za to, da se čimbolj zadrži sovražnikovo prodiranje, medtem ko mi umikamo svoje sile po zraku, po morju in po suhem. Spričo izgube pomorskih poti so težave z zvezami med Indijo in Birmo že velike.«

Attlee je nato pohvalil Avstralijo in Novo Zelandijo zaradi pomoči, ki sta jo v preteklosti dajali matični državi, nakar je nadaljeval: »Kar se tiče Avstralije, je očito zanjo bistveni činitelj čas. Mnogo lažje je pošiljati v Avstralijo vojaštvo iz Amerike kakor pa iz Velike Britanije. Iz tega razloga je bilo področje Tihega morja, kar ga je znotraj črte, ki gre od Indije do avstralske obale, odkazano Združenim ameriškim državam, da odgovarjajo za vse, kar se na tem prostoru zgodi. Pri reševanju tega vprašanja se moramo oprijeti zdrave strategije, in to zahteva, da pošljemo pomoč s kraja, odkoder jo je najlažje mogoče preskrbeti.«

Govornik je prešel potem na Evropo, naredil poklon Rusom ter nadaljeval: »Vztrajamo pri svojem programu dobav Rusiji. To ni lahka stvar. Pomorska pot do Murmanska je zelo težavna. Zahteva velikih naporov od strani naše trgovske mornarice in naših pomorskih sil. Ne bom prerokoval o tako imenovanem zahodnem bojišču.«

Attlee je nato govoril o ogromnih razdaljah do Murmanska, Afrike in Daljnega vzhoda, ki zahtevajo trgovsko ladjevje in primerno pomorsko varstvo. »Pomorski prevozi« — je dejal — »so stvar, na katero neprestano mislimo. Vse je podrejeno vprašanjem prevoza. Pri najboljši volji ne moremo vselej poslati svojih sil na zaželeni kraj in v zaželenem trenutku, kakor bi hoteli. Svoja izvajanja pa je Attlee končal z naslednjimi besedami: »Enostavno lahko zaupamo v bodočnost. Vsak mesec, ki mine, pripravlja pot za spremembo naše obrambne in napadalne taktike.«

Nova pogajanja za obnovitev prometa med Turčijo in Bolgarijo

Sofija, 20. maja. s. Danes bo prispelo v bolgarsko prestolnico posebno turško odposlanstvo, ki se bo z bolgarskimi vladnimi zastopniki razgovarjalo o ureditvi železniških zvez med Bolgarijo in Tracijo ter Turčijo. Pomembna železniška zveza Sofija—Svilengrad—Odrin—Dedeagač—Solun, ki je bila v času lanske vojne proti Grčiji pretrgana, bo popravljena že v začetku junija.

Poslovilna poslanica dosedanjega poveljnika angleškega brodovja na Sredozemlju.

Rim, 20. maja. s. V svoji poslanici, naslovljeni na angleško sredozemsko mornarico, je odstavljeni admiral Cunnigham potrdil, da je Velika Britanija izgubila nadzorstvo nad Sredozemskim morjem. Admiral pravi takole: Naši napori, ki se raztezajo po vsem svetu, ne dopuščajo, da bi ta trenutek imeli velike sile tukaj, da bi mogli z njimi prenesti vojno na sovražnikovo ozemlje. Toda zmerom ne bo tako. Mislim, da bo prišel dan, ko bo sredozemska mornarica pregazila nasprotnika in bomo spet utrdili svoje stoletno nadzorstvo nad temi morskimi potmi.«

Nova poštna policija v Nemčiji

Berlin, 20. maja. s. Z ukazom poštnega ministrstva se bo preuredila poštna policija na novi osnovi. Nadzortvo nad pošto bodo prevzeli oddelki SS, ki bodo nosili posebno uniformo. Glavno poveljstvo nad to poštno milico je prevzel skupinski poveljnik general SS Berger.

Holandski narodnosocialistični oddelki prisegajo Himmlerju

Berlin, 20. maja. s. Iz Haaga poročajo v Berlin, da so holandski člani SS-oddelkov položili prisego v roke vrhovnega voditelja nemške policije in SS-oddelkov Himmlerja. Tako so prišli vojaški oddelki holandske nacionalno-socialistične stranke na Holandskem, ki jo vodi Mussert, pod neposredno poveljstvo Himmlerja.

Ameriški oddelki zasedajo Panamo

Ženeva, 20. maja. s. Po poročilih iz Washingtona so čete Združenih držav po pogodbi, ki je bila sklenjena med Združenimi državami in republiko Panama, zasedli nekatere pasove panamskega ozemlja, ležeče ob znanem prekopu.

Rim, 20. maja. s. Nova pogodba med Združenimi ameriškimi državami in republiko Panamo je nov korak Rooseveltove vlade, da bi spravila pod svoje nadzorstvo vso Srednjo Ameriko. Konec je tistih časov, ko je Mehika držala močno stražo za varstvo neodvisnosti Latinske Amerike, ko je v Nicaragui Santino dvignil zastavo odpora proti vplivu Združenih držav, konec je časov, ko so v Guatemali imeli vladno krmilo v rokah nacional. socialisti in ko je v San Domingu nadškof odšel v svojih cerkvenih oblačilih pred poveljstvo severnoameriških čet in mu očital, da si prisvaja njegovo oblast. Druga za drugo so morale ameriške republike plačati svoj prispevek za nadvlado dolarja, ki je omajal in izpodnesel vse vlade po vrsti z grožnjo, da bo sicer izzval nemire in prekucije. Bivši panamski predsednik je bil zadnji, ki se je zavzemal za neodvisnost napram Združenim državam. Tudi v Južni Ameriki se je morajo več držav zapovrstjo ukloniti oblati zlata. Pogodba, ki je bila nedavno sklenjena med panamskim parlamentom in Združenimi državami, pomeni, da postaja neodvisnost te republike zgolj diplomatska utvara. Panama je kakor Kuba, stopila v krog priganjačev Washingtona.

Govor o pomenu pomorske bitke ob Avstraliji

Tokio, 20. maja. s. Zastopnik tiskovnega oddelka pri japonskem mornariškem poveljstvu, kapitan Hiraide, bo 21. maja zvečer po radiu govoril o pravem in resničnem pomenu pomorske bitke na Koralnem morju in o bodočih izgledih vojne v vzhodni Aziji. Poročal bo tudi o svojih ugotovitvah, do katerih je prišel med nedavnim potovanjem po zasedenih pokrajinah na Filipinih, Borneu in na Malaji.

Vzroki angleških porazov na Malaji in v Birmi

Lisbona, 20. maja. s. V razpravi o dogodkih na Malaji in o položaju Avstralije, kritizira dnevnik »Sydney Herald« optimizem, ki ga kažejo britanski uradni krogi. Le štirje bataljoni, pravi list, so bili poslani za obrambo Hongkonga. Tri divizije, katerih večino so tvorili vojaško slabo izučeni Indijci, so imele nalogo braniti Malajo. Dve indijski diviziji in ena oklepna brigada naj bi branili Birmo. List napada navdušenje britanskih vladnih krogov za libijsko bojišče in poudarja, da bi le petina vojnega blaga, ki so ga poslali četam v Libiji, zadostovala, da bi bili rešili Malajo. List končuje takole: Moramo poskrbeti, da bomo imeli več letal in ladij.

Odpadki živil na trgu so izkoriščeni do skrajne možnosti

Skrb za prehrano in krmljenje malih živali je rodila nove ideje Soglasje med branjevci in zbiralci odpadkov živil — Dandanes pride prav tudi tako blago, ki je včasih šlo na smeti!

Dandanes je že tako, da je postalo visoka moda tisto, kar je bilo včasih predmet raznih šal, več ali manj duhovitih podlistkov po raznem časopisju, posmehovanja s strani nepoučenih in podobno, danes pa — ne samo moda ali modna kaprica — temveč tudi stvarna potreba in mesto posmehovanja pogosto tudi predmet zavisti ali občudovanja. Recimo malo vrtnarstvo, tipično vrtninarstvo, kakor je bil uveden letos izraz za tako vrtnarjenje, ki ni poklicno, temveč nekako v sredi med amaterstvom in potrebnim hišnim vrtnarstvom. Sorodno in zelo blizu vrtninarstvu je reja malih živali, ki deli z družinskim vrtnarstvom isto usodo: poprej zasmehovano, zapostavljeno, sedaj občudovano in zavidano, da, celo blagrovano.

Res je: reja malih živali je lepa, toda tukaj so zelo stvarni pomisleki, ki navdajajo vsakega meščana, preden se poloti tega sicer zabavnega in tudi donosnega posla, češ: »Že vse prav in lepo, toda kje naj dobim prostor za kurnike in hleve?« Drugi važen pomislek je: »Kje naj dobim potrebno krmo za živalce?« Seveda, tisti v predmestjih, s svojimi lastnimi in najetimi hišami in s svojimi vrtovi ter obdelanimi njivami, se ti lahko smejejo, saj jim pride vsaka travica prav, vsak odpadek od rastlinstva, toda kako naj rede kure in zajce, prešičke in celo koze taki, ki stanujejo kje v sredini mesta ali pa tudi na robu, pa nimajo niti pedi svojega poraslega sveta? Kupovati krmo — ali se splača sedaj? V velikem obsegu bi se morda splačalo, toda za nekaj kokoši in zajcev, težko, težko!

Toda iznajdljive glavice si znajo pomagati tudi sedaj, ko je krma krepka v ceni.

Da, včasih je bilo to drugače: Kdor je redil na primer zajce, to je bila za okolico kar nekakšna znamenitost. Ponavadi so se pečali v Ljubljani s to zadevo otroci. Vsi sosedje so nosili k takemu zajčerejcu kuhinjske odpadke, kakor krompirjeve olupke, zeljnate storže, ostanke jedil in podobno. Danes tega seveda ni več, saj že skoraj vsaka družina, ki le more, sama redi zajce. Tudi prašice je bilo včasih v Ljubljani lažje rediti, če je bil le prostor zanje. Pomij, in sicer mastnih, je bilo povsod dovolj, po raznh javnih kuhinjah, pri zavodih, po gostilnah, so rejci prašičev zbirali mastne pomije in jih vozili domov. Tako rejeni prašiči so se seveda lepo redili — povečini so jih Ljubljančani redili bolj na meso kakor na mast. Edina protiusluga je bila, da je rejec prašičev podaril, kadar je klal prašiča, darovalcem pomij kakšno klobaso ali kak drug kos kolin, pa sta bila oba vesela, mislimo namreč darovalec pomij in rejec prašičev, ne mislimo pa prašiča, ki je bil take kupčije s pomijami vesel samo tako dolgo, dokler je mogel uživati pomije.

Tudi za pomije gre sedaj bolj na pičlo, prvič je preveč rejcev v Ljubljani in v okolici, da bi bilo pomij dovolj za vse, drugič pa imajo ljudje danes neverjetno dober apetit, da skoraj nič ne pustijo na krožnikih, kje torej dobiti pomije, ki bi bile kaj vredne!

Isto je s kurjerejci in zajčjerejci. Da, včasih je bilo dovolj otrobov, toda sodobno mletje skoraj resnične pozna otrobov, saj gre skoraj vse zrno za tečno polno moko, ki pride v prid ljudem, tudi za drugo krmo je trda. Zajčjerejci so mogli v Ljubljani kar po prostih parcelah, da, tudi po travnikih, ob bregovih Ljubljanice, na Golovcu, na Gradu, na Rožniku trgati travo, toda tudi te je sedaj manj, ker je skoraj vse preorano in je toliko zajčjerejcev.

Neka bistra glavica — kdo je bil prvi, tega ne vemo, vsekakor je bil iznajditelj — pa je pogruntal, da gre na živilskem trgu vsak dan mnogo dragocene krme tako rekoč v nič, v smeti! Kako imenitno bi se dali ti odpadki izkoristiti za kure, za zajce, za prašičke! Prišel je prvi dan kar z voličkom, naložil odpadke zelja, solate, repe in podobnega zvrhan voziček. Nekaj so mu branjevci podarili, nekaj je pobral na tleh in krme je imel za svoje zajce ves teden dovolj, toliko je domov peljal! To je bilo lansko poletje. Ko je drugič prišel, je videl, koliko velja ideja! Ni bil več sam, temveč kar trije, štirje zbiralci odpadlega zelenja so bili že tam. Malo jezno je pogledal to »konkurenco«, ki mu »krade ideje«, pa je bilo za vse štiri še vedno dovolj zelenjave. Da, ljubljanski živilski trg je velik in s stojnic pade marsikaj, kar ni za ljudske želodce, pač pa se izvrstno prileže živalskim.

No, sedaj, ko so nastopili zopet topli meseci, so ti zbiralci pridno na delu. Vsak dan, takole med enajsto in dvanajsto dopoldne, jih je največ na trgu. Nekateri prihajajo kar z vozički. Ti so rejci malih živali »na veliko«. Drugi prihajajo s cajnami, eden med njimi pa je hudo »moderen«. Po odpadke se vozi na trg kar s tricikljem! Torej že prava »motorizacija« reje malih živali. Letos so najprej nabirali odpadke južne zelenjave. Posebno dosti so imeli uspeha, ko je bila na trgu živahna kupčija s cvetačami in podobnimi »brokoli«. Ali veste, da je listje cvetače prava slaščica tudi za zajce, ne samo za ljudi. In koliko odpadkov je bilo tega na trgu! Koliko je bilo slabe špinače, koliko pride slabe solate v nič, sedaj na primer koliko listja redkve, uvenele berivke in radiča. Vse to je dobro za zajce, pa tudi dobro za kure, samo za zadnje je treba menda res vse skuhati. Morda sem in tja kdo med njimi redi celo prašička ali kozo, tudi za te je dobro. Zgodilo se je celo, da so razni zbiralci ponujali branjevcem po nekaj lir, če jim prepusti vse odpadke! Toda branjevec g. Jože, tisti na vogalu pri Vodnikovem spomeniku, znan po svojih trgovskih talentih, saj užene vsako še tako jezično gospodinjo s svojimi prepričevalnimi dokazi o solidnosti kupčije, tisti je bahato odvrnil: »Kar vzemite, kar je padlo s stojnice, samo da mi očistite prostor, ni mi za tiste groše, saj ste tudi revež!« Tako so dejali tudi drugi branjevci in zbiralci so med njimi prav priljubljeni. Prav radi jih vidijo tudi mestni cestarji, ki imajo dolžnost popoldne lepo očediti trg. Pol manj imajo sedaj dela z zbiranjem odpadkov v smeti!

Pravijo sicer, da nekateri najbolj skrbni zbiralci odpadkov sem in tja, če imajo srečo, kako solatno listje, kakšno špinačo ali kaj podobnega, lepo operejo in potem uporabijo — ne za hlev, ampak za lastno kuhinjo, toda kdo naj bi jim zameril? Danes je treba izkoristiti v prehrani prav sleherno možnost prehrane in to ti zbiralci znajo, zlasti kadar gre za prehrano bodisi svojih družin ali svojih živali! Pri narodnem gospodarstvu je načelo, da je treba odpadke izkoristiti do skrajne možnosti in kdo jih izkorišča bolj smotrno kakor ti zbiralci!

Oddaja platine in podobnih rudnin

Rim, 19. maja. s. Rimski uradni list je objavil ukaz državnega podtajnika za vojno izdelavo, ki odreja, da morajo industrijska, obrtniška in trgovska podjetja, kakor tudi razne vrste laboratorijev in znanstvenih kemičnih zavodov, dalje vsi zobotehniški laboratoriji oddati vse količine platine, radija, iridija, osmija, rutenija in paladija, kakor je bilo to rečeno v 3. členu odredbe z dne 2. aprila letos. Vse naštete snovi je treba oddati državnemu podtajništvu za vojno letalstvo, pa naj bodo rudnine čiste ali mešanice, ali polizdelani predmeti, ki vsebujejo le del naštetih snovi, dalje stroji, ki niso več v rabi, kakor tudi odvržki, žlindra in pepel, ki vsebujeta te rudninske snovi. V petih dneh po objavi tega ukaza o zasegi morajo lastniki izročiti te snovi posebnemu zbirnemu uradu proti potrdilu. Odkupna cena je tista, katero je določilo korporacijsko ministrstvo. Pri pretapljanju imenovanih snovi pa smejo biti lastniki sami ali pa njihovi pooblaščeni zastopniki osebno prisostvovati. Petnajst dni po izvedeni kemični analizi smejo lastniki zahtevati od preizkuševalnega urada potrdilo o vsebini analizirane snovi. Analize bosta izvrševala posebna preizkuševalna zavoda pri vseučiliščih v Rimu in Milanu. Stroške za te vrste postopke nosi lastnik sam. Prepovedano je izdelovalcem umetne svile, da bi smeli pri delu uporabljati čisto platino, pač pa le takšne zlitine, ki imajo ponajveč 10% platine. Če so tovarniški postopki v teku, pa je treba takoj nadomestiti čisto platino z novo zlitino, ki nima več kakor 10% platine v sebi. Prav tako je tudi drugim industrijskim panogam, ki uporabljajo platino, prepovedano to snov uporabljati naprej, pač pa jo morajo nadomestiti z drugimi sorodnimi snovmi. Do 30. septembra morajo to izvesti. Vsak mesec morajo do desetega vse industrijske tvrdke prijaviti državnemu podtajništvu za vojno izdelavo tiste količine navedenih tvarin, kolikor so jih pridobili odnosno prištedili pri preurejanju izdelave.

Živahno vrvenje na živilskem trgu

Skorajšnji jubilej živilskega trga — Češnje, berivka, domača redkev in čebula

Ljubljana, 20. maja.

Vodnikov živilski trg bo kmalu praznoval poseben jubilej, odkar je bil prirejen in urejen za prodajo različnih živil, posebno zelenjave, sadja in drugih potrebščin. Ko je bila stara in častitljiva gimnazija podrta in kamenje odpeljano, so začeli takoj svet planirati in lepo uravnavati. Stali so tam ob Mahrovi hiši stari kostanji, ki so jih pozneje, nekatere pred nekaj leti, posekali, ostal je samo še en kostanj, ki je pač priča nekdanjih slavnih dni, ko je tam na »havbohtu« stala glavna vojaška straža (Hauptwache, iz tega po ljubljansko havboht).

Poprej, v preteklem stoletju, tja do leta 1900 so trnovske in krakovske zelenjadarice prodajale solato, zelenjavo in povrtnino na prostoru pred rotovžem od Robbovega spomenika tja naprej proti lekarni in še dalje. Ob prav živahnih tržnih dneh pa se je trg razširil še proti škofiji. Stare branjevke so bile kaj častitljive in ponosne ženske. S seboj so prinašale pozimi in poleti posebne pručice, na katerih so sedele. Svojo robo pa so razložile med seboj v jerbasih. In kupčevalo se je vsak dan od 7 zjutraj tja do 11 dopoldne. Za takratno Ljubljano je bil ta prostor pred rotovžem pač zadosten, toda kakor hitro se je začela Ljubljana že v prvem desetletju tega stoletja na vse strani širiti in je bil od leta do leta dotok prebivalstva večji, je bila občina prisiljena proučevati vprašanje novega in obširnega trga. Odločili so se za Vodnikov trg, ki je bil najprikladnejši in prav v središču mesta.

Danes, ko je ob sredah običajni tržni dan, dnevi, ki so bili v starih časih zelo vpoštevani in čislani, saj je takrat bilo prav pisano življenje na takozvanem »jarmarskem placu« (sedaj Krekov trg), je bilo na trgu že zgodaj prav živahno vrvenje in valovanje. Lepi in sončni dan je še povečal pestrost tržnega življenja.

Trg pa nudi človeku sedaj veliko izbiro različnih pomladanskih stvari, kakor solato, grah, češnje, berivko, še pomaranče in druge povrtninske stvari. Solate, uvožena je po starih cenah, je bilo danes izredno mnogo, saj jo je prispelo nad 1 vagon v zadnjih 24 urah. Vedno več je na trgu češenj. Te so sedaj že po 12 lir kg, ko so bile prejšnji teden še po 18 lir. Neka leta, ko je bila pri nas izredno lepa in topla pomlad, smo imeli ob tem času na trgu že domače češnje iz sostrske in dobrunjske okolice. Letos bodo češnje tam slabo obrodile, ker jim je zelo škodovala huda slana v začetku tega meseca.

Trnovčanke in Krakovčanke vozijo sedaj na trg polne voličke lepe berivke. Ta je bila po uradnem obvestilu še pretekli teden po 10 lir kilogram, sedaj se je cena kar avtomatično znižala že na 6 lir, ko še ni objavljen totedenski cenik za berivko.

Graha je bilo danes tudi precej na izbiro. Cene so različne po kakovosti in izvoru. Slabejši grah, ki ni tako okusen in sočen, je bil celo po 5 lir kg, najfinejši pa po 10 lir kg. Najboljši grah prihaja sedaj iz Istrije. Ta grah ima sicer malo zrn, toda ta so debela in okusna. Kmalu bomo imeli na trgu že domači grah, ki ponekod po vrtovih in gredah že prav bujno cvete.

Nekaj je, kar gospodinje zelo pogrešajo. Na trgu je zmanjkalo čebule. Isto se je primerilo ob tem času že lansko leto. Pričakujejo, da bo trg kmalu zopet založen s čebulo.

Letos je drugače na trgu izredno lepa in velika rdeča in bela redkvica. Mnogi so poprej redkvičino perje metali v stran. Dobre gospodinje in kuharice pa so varčne in znajo iz redkvice napravljati izredno slastno in dobro špinačo. Vso redkvico s perjem vred lepo skuhajo. Nato kuhano sesekljajo na drobno in napravijo prikuho a lå špinača. Poskusite in boste videli, da je res redkvica prav vporabljiva za prikuho, ko sedaj že primanjkuje špinače. Ta je na trgu redka in je po 6 lir kg.

Na izbiro je bilo dalje še mnogo drugih dobrin. Trg je bil bogato založen z različnimi sadikami, posebno paradižnih sadik je bilo kar na pretek. Vse dopoldne je bilo prav prijazno na trgu in živahno. —d.

S Hrvaškega

V Zagrebu je bilo pred dnevi zborovanje hrvaških zdravnikov. Ob tej priliki je bilo tudi mnogo govora o tem, da bi se v hrvaški prestolnici osnoval stalni zdravstveni muzej, ki bi bil vedno odprt in vsakomur dostopen.

V duhu izmene kulturnih dobrin med Hrvati in Bolgari bo prišla v kratkem v Zagreb na nekaj gledaliških gostovanj znana bolgarska operna umetnica Karova. V prvi igri v Zagrebu si je izbrala vlogo Djule iz Gotovčevega »Era«.

Ustaška mladina v Vinkovcih kar tekmuje, kdo bo prinesel več živeža za reveže iz siromašnejših hrvaških krajev.

Preteklo nedeljo je podružnica Hrvaške delavske zveze blagoslovila v Vukovarju svojo zastavo.

Kakor je že v navadi, je tudi zdaj prišlo osiješko narodno gledališče na 6 tedensko gostovanje v Varaždin. Prvo predstavo so dali 16. t. m. in sicer Budakovo »Ognjišče«.

Sarajevsko narodno gledališče je na svojem 20 dnevnem gostovanju v Mostarju in Ragusi doseglo popoln uspeh. V Mostarju so odigrali 11 predstav, dočim so jih v Ragusi dali kar 17. Ob slovesu iz Raguse so sarajevske igralce obsuli s cvetjem, ovitim v hrvaške tribarvnice.

Banjaluški etnografski muzej bo začel v kratkem izdajati svoje glasilo. Novi list se bo imenoval »Glasnik«. V listu bodo priobčevani predvsem članki znanstvenikov, ki se ukvarjajo z raziskavanjem kulturno zgodovinskih vprašanj.

Novice iz Države

Kaznovana nagajivost. Na potovanju proti Rimu sta se seznanila Jakob Pinti in Severin Cippletti. Pogovarjala sta se dolge ure in se nazadnje spoprijateljila. Ko sta v Rimu izstopila, sta se nastanila v istem hotelu, v sobah, ki sta bili druga ob drugi. Tudi v sobi sta se pogovarjala, preden pa sta šla spat, je hotel Pinti svojemu novemu prijatelju malce zagosti. Vzel mu je kovčeg in ga nesel skrit v svojo sobo, ne da bi prijatelj to opazil. Toda nakana mu je spodletela. Komaj je stopil v svojo sobo in postavil kovčeg na tla, se je ta odprl in skozi odprtino je pomolila glavo strupena kača. Ko se je Pinti ozrl na kovčeg, je že videl, kako so tri kače druga za drugo lezle ven in sikale. Krik presunjenja in groze se je izvil iz njegovih ust. Prihitel je prijatelj, brž pobrai kače in jih stlačil v kovčeg nazaj. Potem je Pintiju razodel, da je po poklicu artist in da nastopa ponavadi kot krotilec strupenih kač.

Traverza ubila dva delavca. V Porto Marghera pri Benetkah so zidali novo stavbo, ki bo sestavni del tamkajšnjih velikih tovaren. Ko so postavljali ogrodja gornjih delov, se je ena od traverz nagnila in padla ter podrla dva zidarja pod seboj. Ostali delavci so sicer nesrečnima tovarišema priskočili na pomoč, toda udarec traverze je bil prehuden. Oba sta obležala mrtva.

Oče, skrbnik štiriindvajsetih otrok. Na postaji Cerignola služi že 42 let železničar Devitti Vincenzo, ki mu je časopisje posvetilo več člankov zato, ker je oče, odnosno skrbnik gotovo ene izmed najštevilnejših družin. V njegovi hiši živi vsega skupaj 24 otrok. Mož se je bil v življenju trikrat poročil. S prvo ženo je imel deset otrok, toda pri rojstvu slednjega sta mati in otrok umrla. Z drugo ženo je imel enajst otrok, ki še vsi žive. Ko mu je umrla ta žena, se je poročil v tretje. Tudi v tretjem zakonu sta se mu rodila dva otroka, dva druga pa je tretja žena-vdova primesla v zakon. Tako sedaj živi v železničarjevi hiši štiri in dvajset otrok. Devitti je star 65 let.

100 jajc in 5 kilogramov masla v harmoniki. Neka gospodična, po imenu Koron, se je vsak teden najmanj po enkrat vozila z vlakom od Gorizije do Trsteja. Zmerom je imela pri sebi veliko harmoniko, kakor da bi bila strastna glasbenica, ki se ni mogla ločiti od priljubljenega inštrumenta. Karabinjerjem pa se je nazadnje le zazdelo čudno in so pogledali v notranjščino harmonike. Na svoje veliko presenečenje so v njej dobili kar cel zaklad: 100 jajc in 5 kilogramov masla. Vzeli so blago, razen tega pa se bo morala gospodična zagovarjati tudi pred sodiščem.

Tajinstvena smrt tričlanske družine. Oblasti v Torinu se bavijo z razreševanjem tajne smrti družine Luigija Vianzonija. Oče, mati in sin so nenadno umrli. Že prejšnji dan so vsi trije tožili nad bolečinami v drobovju, naslednje jutro pa jih ni bilo več na spregled. Neka soseda je zato pozvala reševalce, da so vdrli v stanovanje. Našli so vso družino mrtvo, v sobi pa se je čutil močan smrad po plinu. Poklicani zdravnik ni mogel ugotoviti, ali gre za zastrupitev s kakšno jedjo ali za zastrupljenje s plinom. Oblasti skušajo sedaj to uganko rešiti, ker ni izključeno, da gre za zločin.

Osem oseb se zastrupilo z gobami. V okolici Livorna se je v nekaj dneh zastrupilo kar osem ljudi s strupenimi gobami. Ljudje, ki sicer niso bili navajeni nabirati gob in jih zato tudi dobro niso poznali, so si privoščili to okusno jed, toda mastili so se s strupenimi mesto s pravimi. Vseh osem je v nekaj dneh priromalo v bolnišnico, kjer so na vseh ugotovili znake močnega zastrupljenja. Dva nesrečnika sta že podlegla, za ostalih pet pa zdravniki niso mogli še povedati, ali jim bo mogoče rešiti življenje ali ne.

EIAR - Radio Ljubljana

Četrtek, 21. maja. 7.30 Poročila v slovenščini — 7.45 Pisana glasba — V odmoru (8): Napoved časa — 8.15 Poročila v italijanščini — 12.15 Koncert Komornega zbora, vodi dirigent D. M. Šijanec — 12.40 Trio Ambrosiano — 13 Napoved časa — Poročila v italijanščini — 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva v slovenščini — 13.25 Radijske pesmi — Orkester pesmi, vodi dirigent Angelini — 14 Poročila v italijanščini — 14.15 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — 14.45 Poročila v slovenščini — 17.15 Italijansko in nemško glasbo izvajajo: sopranistka Margareta Cossa, violinist Renzo Sabbatini, flavtist Arrigo Tassinari in pianist G. Favaretti — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Simfonična glasba — 20 Napoved časa — Poročila v italijanščini — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.45 Koncert Ljubljanskega godalnega kvarteta (L. Pfeifer, I. violina: A. Dermelj, II. violin a: C. Sedlbauer, čelo; V. Šušteršič, viola) — 22.10 Koncert čelista Bedettija Mazzacuratija — 22.45 Poročila v italijanščini.

E. Wallace 29

RDEČI KROG

ROMAN

»Tebe bi rad, Flush,« je dejal dobro znani glas. »Inspektor Parr sem, ali se me še kaj spominjaš?«

»Parr!« je zasopel presenečeni Barnet. S kletvico se je otresel inspektorjeve roke in jadrno skočil skozi vrata, toda tu so ga pričakovali policaji, katerim se pač ni bilo lahko izmuzniti. Prijeli so ga ter ga odpeljali s seboj na najbližjo policijsko stražnico. Barnet je bil zelo zaskrbljen.

Medtem je Parr osebno vodil preiskavo. V spremstvu še enega detektiva se je podal v predsobo Marlove hiše in po stopnicah navzgor.

»To je očitno edina soba, ki je zasedena, «je dejal in potrkal na vrata.

Odgovora pa ni bilo nobenega. »Pojdite in poglejte, če vam je mogoče zbuditi kakšnega služabnika!« je dejal Parr.

Detektiv se je vrnil s presenetljivo novico, da ni v vsej hiši mogoče najti niti enega.

»Tu je nekdo,« je dejal stari inspektor in posvetil z baterijo po hodniku. V svitu žarka je zagledal mizo in z gibčnostjo, ki je bila presenetljiva za moža njegovih let, je skočil na mizo ter pokukal skozi ventilator.

»Toliko, da vidim nekoga, ki spi,« je zašepetal. »Hej, vi, zbudite se,« je poklical. Toda nihče mu ni odgovoril.

Tudi razbijanje po vratih ni nič zaleglo.

»Pojdite dol in poskušajte najti kakšno sekiro. Razbili bomo vrata«, je dejal Parr. — »To mi ni nič kaj všeč!«

Sekire ni bilo mogoče najti, iztaknili pa so veliko kladivo.

»Ali bi mi posvetili, g. Parr?« je zaprosil detektiv. Inspektor je usmeril baterijo proti vratom. Bila so to bela vrata, izvzemši rdečega kroga, ki je bil zarisan v sredini vrat in se je zdel, kakor da bi ga naredili s pečatnim voskom.

»Vlomite vrata!« je zapovedal Parr težko dihajoč.

Dobrih pet minut so razbijali po srednji deski, dokler je niso končno vlomili. Toda na postelji ležeči ni pokazal nobenega znaka življenja. Parr je iztegnil roko skozi odtrgano desko in obrnil ključ v vratih. Zelo se je moral stegniti, da je potem dosegel še zapah. Počasi je stopil v sobo. Luč je še vedno gorela in njeni žarki so razsvetljevali moža na postelji.

Na obrazu je imel poteze krčevitega nasmeha. Brez dvoma je bil mrtev.

XVII. poglavje.

Mož, ki je pihal mehurčke.

Bilo je že pozno po polnoči, ko je Derrick Yale še vedno sedel v svoji lepo urejeni pisarni. Derrick je živel v stanovanju, iz katerega je imel prekrasen razgled čez ves park. Nekdo je potrkal na vrata. Vstal je, šel k vratom in jih odprl. Vstopil je inspektor Parr.

Parr mu je poročal o večernem incidentu.

»Zakaj pa meni niste nič povedali?« je vprašal Derrick nekam karajoče, potem pa se je nasmehnil. — »Žal mi je,« — je dejal —, »da se vedno vtikam v vaše zadeve. Toda, kako je prišlo do tega, da je morilec zbežal? Pravite, da ste imeli hišo popolnoma obkoljeno celi dve uri. Ali je dekle prišlo ven?«

»Brez dvoma. Prišla je ven iz hiše, se usedla v avtomobil in se odpeljala domov.«

»In nihče drugi ni vstopil?«

»Na to ne bi hotel priseči,« je dejal Parr. — »Kdor koli pa je bil v hiši, se je pritihotapil vanjo prej, še preden se je Marl vrnil iz gledališča domov. Jaz sem medtem odkril nekakšno pot, ki vodi iz garaže v ozadju hiše in po kateri je mogoče hišo na skrivaj zapustiti. Ko sem dejal, da je bila hiša popolnoma obkrožena, sem malo pretiraval. Za hišo je bil neki izhod skozi vrt, za katerega nisem vedel. Niti sumil nisem, da bi bili tam vrtovi. Nedvomno je zločinec odšel skozi garažna vrata.«

»Ali sploh sumite dekle?

Parr je odkimal.

»Zakaj pa ste sploh obkolili Marlovo hišo?« je resno vprašal Derrick Yale.

Odgovor, ki ga je dobil na to vprašanje, je bil nepričakovan in senzacionalen.

»Ker je bil Marl pod policijskim nadzorstvom, odkar se je vrnil v London,« je dejal mr. Parr. — »To se pravi, od takrat, ko sem zaznal, da je bil Marl tisti, ki je napisal pismo, katerega ostanek sem našel in katerega sem pretekli teden primerjal z njegovo pisavo — vprašal sem ga namreč za naslov njegovega krojača, ki mi ga je tudi napisal na list papirja.«

»Marl?« je dejal Derrick nejeverno.

Inspektor Parr je prikimal.

»Niti misliti si ne morem, kaj naj bi bilo med starim Beardmorcom in pa Marlom. Prav tako sem radoveden, kaj je privedlo Marla v Beardmoreovo hišo. V mislih sem si poizkusil predočiti ves prizor, da bi prišel čemu na sled. Prav gotovo se tudi vi še spominjate, kako se je Marl prestrašil, ko je prišel oni dan na obisk v Beardmoreovo hišo. Ko je prišel do hiše, je prebledel kakor smrt. Saj se še spominjate? Ne?«

»Da, spominjam se! je pritrdil Derrick. — »Jack Beardmore mi je pravil o tem.«

Pismo o izletu ob Isonzu

Trieste, 18. maja.

Hočeš občudovati najlepšo pomlad v teh krajih? Bi rad videl krajino, ki so jo pridne roke izpremenile v en sam vrt, poln zemeljskega bogastva in čudovitih krasot ki jo je pesnik nazval »deželo rajskomilo«? Podaj se z menoj na kratek izlet, peljala se bova iz Triesteja v Gorizio. Potem mi boš verjel, da je to res vožnja v rajsko pomlad, ki se doživlja samo ob toku zelenega Isonza. Sedla bova v Triesteju v vitko litorino, ki naju ponese z bliskovito naglico do cilja. Vožnja traja jedva slabo uro in bo še prehitro končana. Udobni sedeži električnega vlaka ne delajo nobene razlike med drugim in tretjim razredom, le tretji je zaradi cenejše voznine bolj poln, tako da morava pohiteti. da dobiva prostora ob širokem oknu, ki dopušča vsestranski razgled. In že zdrvi vlak po progi, se dviga nad Barcolo in hiti naprej proti Miramaru. Vso to čudovito obal imaš pred svojimi očmi, globoko doli pod seboj zreš širno morsko ravan. Morje je modro in ob obrežju prosojno, da vidiš skalnato dno. Vlak vozi bliskovito naprej, ustavi se za hipec samo na postaji Bivio d'Aurisina, potem pa švistne mimo globokih nabrežinskih kamnolomov ter krene od morja vstran v kraško kamenito puščavo. Na levi je ostala ljubka Sistiana, poleg nje štrli nad morjem sivo zidovje devinskega gradu in tam v daljavi se že dvigajo na obzorju dimniki in silni žerjavi monfalconskih ladjedelnic. Naenkrat pa se sredi kraškega kamenja pojavi zelena oaza z modro vodo — Timavo, ta čudovita reka, ki s takšno močjo privre iz kamenitih tal. Komaj par kilometrov dolg je njen tok do morja, med zelenimi njivami in vinogradi, s topoli obraščena polzi po dolinici. Skozi dva predora zdrvimo z vlakom, predora, ki sta v prejšnji vojni ločila dve sovražni armadi, ko sta krvaveli v borbah na visoki Grmadi, ki se boči na desni v nebo, pa smo že na monfalconski ravnini.

Ta ravan pod vznožjem okroglega kamenitega griča, ki je popil v vojni toliko krvi, da nosi zdaj na temenu tenek obelisk kot znamenje junakov, to je bilo pod bivšo Avstrijo edino riževo polje v vsej državi. Tedaj je zaradi tega slovelo, danes pa je v veliko napotje, ker je požrlo že veliko denarja, da bi ga izsušili, pa se trdovratno upira vsem tem poizkusom. Riž prideluje danes Italija na boljših tleh v padski nižini, pridela ga toliko, da lahko pokrije vse potrebe domačega prebivalstva in ga še lahko izvaža. Danes je to polje okrog Monfalconeja močvirje, včasih pa je bilo čudež, ki so ga hodili ogledovat radovedni turisti iz cele Avstrije. Riž zahteva veliko dela, trdega dela in veliko vode, saj je izrazita vodna rastlina. Kali samo pod vodo in zori le, če ga zaliva voda do polovice stebla. Obojega je tukaj imel, vode in pridnih rok, toda zemlje, rodovitne in plodne ni imel dovolj. Zato je bilo to polje pod rajno monarhijo bolj za ponos, kot za korist. Še danes ga izsušujejo, nekaj njiv, obsejanih z žitom, so že napravili sredi močvirja. Italija je trdovratna, posrečilo se ji bo. Vlak se ustavi na monfalconski postaji. Važno križišče je to, z velikim in živahnim prometom. Mesto je prostrano, neprestano raste, industrija mu daje polet, ladjedelnice, kemične tvornice in številna druga podjetja zaposlujejo na tisoče rok. Čisto novo je večina hiš pozidanih po vojni. Od leta 1915 do 1917 je doživljalo vse grozote vojske, skraja med dvema frontama, potem v območju avstrijske artilerije, ki je rušila hišo za hišo. Še danes so vidni sledovi vojne na hribu nad mestom, ki je izpremenjen v park razdejanja. Kaverne, betonirana zaklonišča pod zemljo, strelski jarki, žične ovire, vse to je ohranjeno. Od Monfalconeja navzgor zavija vlak v dolino Isonza. Toda reke, toliko zaželene ne vidimo, njeno bližino naznanja samo betonirani kanal, ki dovaja vodo številnim elektrarnam in jarkom za namakanje zemlje. Isonzo pa teče tu globoko pod prodom — tam severozapadno od Monfalconeja, nad Cervignanom ga je namreč požrla zemlja. Kar na lepem izgine vsa reka v produ ter pod površjem teče naprej, da malo pred morsko obalo privre na dan kot Sdobba ter se pod tem imenom v gradeških lagunah izliva v Adriatico. Ustavlja se vlak na vsaki postaji. Ronchi, Redipuglia, vas se drži vasi, na desni jih meji kraška planota, na levi pa se širijo po prostrani furlanski ravnini. Pri Gradiški pa se srečamo naenkrat z reko. Res, tako je zelena in bistra, kakor jo je opeval njen pesnik; kljub temu, da teče že dolgo po ravnini, je njen tok lahak in šumljajoč. Čudovito, kako izpremeni reka pokrajino. Poprej enolična ravan se naenkrat nasmeje, kakor veselo dekle. Vse, zemlja, polja, vrtovi, hiše, ljudje, vse dobi drug izgled, tako radosten, tako vesel. Še potnikov v vlaku se polasti razpoloženje vse je na oknih in strmi v to lepoto. Res, čudovita je ta zemlja v svoji krasni rodovitnosti. Ne veš, ali so to njive, ali vrtovi, ki obdajajo reko. Tam je sadni vrt, zasajen s samimi breskvami. Na tisoče jih je, v ravni črti, kakor da so jih sadili z ravnilom, pod njimi je zemlja obdelana in zrahljana ter daje še rast raznim pridelkom. Poleg sadonosnika vinograd, čisto v ravnini so izpeljane vrste trt, ki so že vse pognale za laket dolge mladike. Poleg vinograda njiva, pa je tako skrbno okopana, kakor drugod niso niti vrtovi. Vse mogoče raste na njej, vrste špargljev, ogoni krompirja in turščice, ki je že lepo prilezla iz zemlje, vmes latnik vinske trte, pa široko polje žita, pa spet sadeži, salata, radič, skratka, vse kar rase v teh blagoslovljenih predelih, na tej dobri zemlji. Med njivami pa so dolgi drevoredi samih češenj — v zgodnji spomladi so bile bele od samega cvetja kakor da je padel nanje sneg, kmalu pa bodo rdele od sladkega sadu. Na poljih pa od jutra do mraka ljudje veselih obrazov neprestano pojejo in pridni so, o tem dovolj zgovorno priča zemlja sama. Res prehitro mine vožnja po tem rajskem svetu. Naenkrat se zabeli tam na obzorju pod sivimi skladi gora bela Gorizia z vencem snežnih velikanov v ozadju in naša vožnja je končana.

V kratkem bo izšla nova

lepa slika Presv. Srca Jezusovega

v velikosti 47×68 cm

ki bo v okras vsakemu domu. Slika bo v trobarvnem bakrotisku. Izdelala jo bo Ljudska tiskarna. Cena sliki bo nizka

Naročila sprejema le »Odbor deveterih prvih petkov« v Ljubljani, Miklošičeva c. 7 (Pr. zv.)

Na istem naslovu lahko naročite tudi manjše slike Pr. Srca Jezusovega po 3 Lire, ki jih je še nekaj v zalogi

Športni drobiž

V veliki brüsselski dvorani sta se pred nedavnim pomerila belgijski boksarski prvak v težki kategoriji Sys in francoski prvak Riegl. Borba je bila določena na 10 kol, prenehala pa sta že v šestem kolu, ker je Riegl priznal nasprotnikovo premoč.

Italijan Botta, evropski mojster v lahki boksarski kategoriji je pred nedavnim branil evropski naslov pred svojim sorojakom Bisterzo. Po 15. kolu je ostal zmagovalec spet Botta, čeprav mu je komisija priznala zmago le po točkah.

Italijani in Nemci se bodo srečali na zelenem nogometnem polju šele v jeseni. Do tedaj, pa je dejal nemški zvezni kapetan, da ne bodo Nemci odigrali nobene mednarodne tekme več. Prvo takšno srečanje bo torej v jeseni z Italijani. Tekma bo, kakor je že določeno, v Berlinu.

V jeseni se bodo Italijani pomerili tudi s švicarskimi nogometaši, ki so posebno letos v prav dobri formi.

Pretekli petek, soboto in nedeljo so se v Zagrebu pomerili na belih teniških igriščih hrvaški in slovaški teniški igralci. Za Slovake so nastopali Vrba, Košinar, dr. Fillo in Illeš. Za hrvaške barve pa so igrali Mitič, Pallada, Branovič in Sarič. Zazdaj vodijo Hrvati s 3:1. Zmaga bo skoraj gotovo hrvaška.

V Milanu je italijanski in evropski boksarski prvak Luigi Musina premagal danskega prvaka v polteški kategoriji Henryja Nielsena. Prav tako je v welter kategoriji premagal Italijan Peiro Danca Andersona... V isti skupini je italijanski prvak premagal svojega rojaka Riboldija po točkah. Borba v bantem kategoriji med Italijanoma Cattaneom in Serpijem pa je ostala neodločena.

Pred kratkim so se pomerili najboljši italijanski in madžarski igralci košarke. Zmagali so prepričljivo Italijani s 34:17. Madžari so bili boljši, kakor kaže rezultat.

Prav tako so se pomerili hokejski reprezentanti Italije in Švice. Tekma je bila odigrana v Luganu v Švici. Borba je bila ogorčena in so jo Švicarji z golom razlike zapisali v svojo korist. Rezultat 2:1. Razen Švicarjev veljajo kot najboljši hokejisti na travi še Madžari. Svetovni prvaki pa so še vedno nedosegljivi Indijci. — To nedeljo pa so v povratni tekmi zmagali Italijani s prav takšnim rezultatom.

Italijanski igralci rugbyja so odpravili Romune z22:3.

Zagrebški Gradjanski bo 24. in 25. t. m. gostoval v Bolgariji. Igral bo proti sofijskima kluba FC 13 in Levskim. V Sofijo bo prišel igrat tudi budimpeštanski Ferencvaroš. Igrali bodo za pokal sofijskega župana.

Konkordija pa bo igrala v istem času proti SK Bratislavi.

Po uspešnem tekmovanju bukareštanskega Rapida v Turčiji je Rapid nastopil na poti domov proti bolgarskemu prvaku Levskemu v Sofiji. Zmagal je Levski z 2:0. Igrali so pred 15.000 gledalci.

Pri »Obersnelu« razstavljata Putrih in Omersa

Starodavniki so neomajno verjeli v izrek, ki so ga bili postavili: »Inter arma silent Musae.« Moderni časi pa so tudi to prislovico zanikali. Toliko pridnega umetnostnega dela vsepovsod, v glasbi in v upodabljajoči umetnosti! Tam kar naprej koncerti, da se komaj zvrščajo, tod razstava za razstavo. Ljudje delajo, delajo, in rezultati so visoko kvalitetni. Kdo ne bi bil tega vesel, kdo ne bi bil tvorcem hvaležen.

Visoko kvalitetna umetnostna prireditev je prav te dni tudi razstava kiparja Karla Putriha in slikarja Nikolaja Omerse v gornjih prostorih »Galerije Obersnel«, kjer je zadnji čas razstavilo že toliko pomembnih slovenskih umetnikov. Razstava je deležna že prve dni zelo lepega obiska.

Putrih in Omersa delata in rasteta. Od zadnje razstave sta pokazala oba vprav sijajen napredek, ki obeta za oba umetnika najlepše možnosti v bodočnosti.

Putrih, ki se je prej zelo veliko in izredno uspešno ukvarjal z akti, se je zadnje čase, kakor kaže pričujoča razstava, začel posebno vestno in iznajdljivo zanimati za portrete. Na tej prireditvi ima nekaj prvovrstnih glav, ki ga uvrščajo brez dvoma med najboljše kiparje, ki so se pri nas kdaj bavili s to panogo plastike. Te glave so rešene formalno izredno dobro. pogojen pa je izborno tudi portretirančev značaj, tisto, brez česar nas portret ne more prepričati, tisto, brez česar ostane glava mrtva. Putrihu pa se je tokrat vprav rešitev tega problema posrečila zelo dobro. Najboljše glave na razstavi so »P. E. P.«, »G. B.«, izjemno odlična »Vida«, »P. V. K.« ter »Dori«. Dobri pa so nadalje še »Gustl«, »Glava deklice«, »Oglar« ter »Deklica z grozdi«. Srečno je rešen tudi »Akt«, edini na tej razstavi. Zanimiv je »Torzo« iz žgane gline (nebarvan). Nekoliko vpogleda v Putrihove bodoče poti in prizadevanja nam odpirajo razne skice. Putrih je od zadnje razstave zares močno zrastel.

Izreden napredek kaže slikar Nikolaj Omersa, ki je po številu novih razstavljenih del sodeč, postal tudi nenavadno priden. Omersa razpolaga s tolikšno barvno lestvico in s tolikšnimi spretnostmi njenega izrabljanja kakor redkokateri naš slikar. Vse kaže, da nam prav z Omerso, zaradi širnih možnosti razvoja, ki nam jih je na tej razstavi pokazal, zanesljivo raste eden vélikih bodočih mojstrov slovenskega slikarstva — kljub raznim omalovažujočim mnenjem o kvaliteti njegovega dela. Ta razstava sama je tista itak postranska mnenja dokončno odpihnila kot pleva. Prave kvalitete ne more ubiti nobeno zapostavljanje, nobeno omalovaževanje — če treba, se prebije tudi kakor zelena bil skozi živo skalo. Omersova umetnost se je na tej razstavi za vselej učvrstila. Njegovo ime bo poslej treba vselej izgovoriti, kadar bo nanesla beseda na najboljše med sedanjo slikarsko generacijo.

V vrsti kvalitetnih slik naj naštejemo le najboljše: To sta brez dvoma »Zima I« in »Zima II« (Kongresni trg v snegu), polni prečudovitega zimskega nastrojenja, hladnega zraka in mrzle, boječe svetlobe, ki dobiva svoja zatočišča v odsevih po senčnih pročeljih hiš. Čudovita so v barvah tudi nekatera »Zatišja«, zlasti »Zatišje I«, »Zatišje III«, »Zatišje IV« in »Zatišje V«. Dobra slika je dalje »V gozdu«. Prav imenitna je pokrajina »Ob Ljubljanici«. Zelo lepo se je Omersi posrečil zanimivi in težavni poskus, ki bi tolikim drugim spodletel — »Metež«.

Kakor je bil že na prejšnji razstavi odličen »Interieur«, tako se je na tej umetnik še bolj postavil z »Obednico«. Od portretov najbolj ugaja »Ženska glava«, dasi bodo temu ali onemu tudi nekateri drugi morda prav všeč Slikar ima na razstavi še prav dober »Akt« ter dve izborni sliki s cvetjem »Anemone« in »Nageljni«.

Oba umetnika sta si s pričujočo razstavo dokončno utrdila izredno vidni mesti v slovenski upodabljajoči umetnosti. Pred njima se odpira še lepa pot in prepričani smo trdno, da nas bosta na prihodnji razstavi razveselila še z novimi, še boljšimi deli. Obisk najtopleje priporočamo vsem!

Novice iz Triesteja

Na »praznik tehnike« dne 10. maja sta bila v Rimu odlikovana za tehnična dela dva Triestinca, radiotehnik Alojz di Tella in tehnični ravnatelj provincijskega Dopolavora Karel Forti. Prvi je dobil odlikovanje za originalen izum filmskega zvočnika, drugi pa za velikopotezno organizacijo kinematografije in radiofonije v okvirju Dopolavora v naši provinci. Odlikovanji — umetniško izdelane diplome, jima je izročil minister za korporacije Ricci.

Nov italijanski izum na polju zvočnega filma. Kakor smo omenili zgoraj, je bil odlikovan ob priliki »praznika tehnike« triestinski rojak Alojz di Tella z diplomo za svoj izum na področju zvočnega filma. Doslej se je posluževal italijanski zvočni film inozemskih patentov za svoje zvočne naprave. Največ zvočnih naprav je bilo izvršenih po amerikanskem sistemu Western-Eletric, zadnje čase se je uveljavljala tudi naprava po nemškem sistemu Tobis. Di Tella pa je zdaj konstruiral filmski zvočnik na podlagi čisto svojskega sistema, pa tako dovršen, da presega celo vse najboljše inozemske sisteme ter jih bo z uspehom nadomestil. Izumitelj je dal svoj izum patentirati v Italiji in v raznih inozemskih državah, da ga tako zaščiti. Italijanska kinematografija je z novim zvočnikom veliko pridobila ter se bo poslej lahko tudi na tem področju osamosvojila, kakor se je že povsem postavila na lastne noge v pogledu filmske produkcije.

Junaška smrt znanega športnika. Na libijskem bojišču je padel junaške smrti korporal Josip D'Eri iz Triesteja. Bil je znan športnik ter državni reprezentant v grško-rimski rokoborbi.

Seja občinskega sveta

V smislu zakona o mestnih občinah je sklical župan dr. Jure Adlešič sejo mestnega sveta za jutri, 21. maja ob pol petih popoldne v veliki sejni dvorani mestnega poglavarstva. V javnem delu seje bodo na sporedu: naznanila predsedstva, odobritev zapisnika zadnje seje, potem pa bo sledilo poročilo finančnega odbora in poročilo trošarinskega odbora. Nadaljevali bodo potem s tajno sejo, na kateri bodo odobrili zapisnik zadnje seje in obravnavali poročila personalnopravnega odbora ter druge podobne zadeve.

Ljubljana

Koledar

Danes, sreda, 20. maja: Bernardin S
Četrtek, 21. maja: Andrej Bob.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva c 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12; mr. Komotar, Vič-Tržaška cesta.

Matere delavskih družin in sploh žene iz socialno šibkejših krogov se v svojih težavah in skrbeh večkrat z zaupanjem pismeno obračajo na župana, da mu odkrijejo svoje želje in dajejo razne nasvete. Prav lahko je pa razumljivo, da v svojih skrbeh pozabijo svojemu podpisu pripisati tudi naslov ter jim zato župan ne more pismeno odgovoriti, čeprav bi se jim rad pismemo zahvalil za nasvete, porojene iz izkušenj. Zato naj bodo tudi tiste matere in žene, ki so pozabile poleg svojih imen navesti tudi svoj naslov ter jim zato ni mogoče pismeno odgovarjati, prepričane, da župan smatra ta pisma za dobrodošla, ker odkritosrčno odkrivajo pravo sliko razmer v družinah našega delavstva, nižjega uslužbenstva in sploh manj premožnih slojev. Mestni prehranjevalni odbor obravnava vse predloge in nasvete ter si prizadeva, da bi bilo željam čim najbolj ustreženo — poleg tega pa nasvete in predloge sporoča tudi višjim oblastem, da bi pomagale socialno šibkejšim slojem in jim olajšale težke razmere.

Našla se je krušna karta v torek med 18. in 19. uro na Parmovi ulici. Dobi se: Požar Franc, Parmova ulica 48, stopnišče VIII-I.

Dražbe zlatnine in dragocenih predmetov v ljubljanski mestni zastavljalnici morajo do preklica odpasti, obenem pa tudi opozarjamo, da nerešeni predmeti zapadejo in prebitki ne bodo več izplačani.

Nove plinske instalacije in razširitev sedanjih plinskih naprav so, kakor znano, po odredbi Visokega komisariata prepovedane, na kar mestna plinarna opozarja vse stranke, ki se nameravajo nanovo priglasiti za uporabnike plina. Po tej naredbi bo mestna plinarna sprejemala nove prijave za uporabo plina le v primerih preselitve, t. j. ob menjavi stanovanj v mestu samem ali pa ob priselitvi iz drugih krajev, če še ni minulo 6 mesecev od dneva, ko je stranka v prejšnjem stanovanju prenehala rabiti plin. V takih primerih izpolni stranka prijavno tiskovino, ki jo dobi v mestni plinarni ter jo predloži mestnemu anagrafskemu uradu v potrdilo, da v resnici stanuje v stanovanju, navedenem v prijavi. Ta potrdila mestnega anagrafskega urada so po odredbi Visokega Komisariata oproščena kolka. Pogoj, da bo plinarna takim prošnjam lahko ugodila, je pa, da so tista poslopja že opremljena z vsemi potrebnimi plinskimi vodi, a izjeme lahko dovoli samo Visoki Komisariat.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Sreda, 20. maja ob 17.30: »Šola za žene«. Red Sreda.

Četrtek, 21. maja ob 17.30: »Poročno darilo«. Premiera. Red Premierski.

Petek, 22. maja ob 15: »Ifigenija«. Izven. Dijaška predstava. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.

Opera:

Sreda, 20. maja ob 16.30: »Evgenij Onjegin«. Red A.

Četrtek, 21. maja ob 17: »Boccaccio«. Red Četrtek.

Petek, 22. maja ob 16.30: »Carmen«. Prvič v sezoni. Red Premierski.

Polda Tone:

Selilci

Saj so prav malo imeli v svoji beračiji, pa so le težko peljali. Visoko so naložili voziček in ga porivali proti barakam. Žena se je vpregla spredaj, mož pa je od strani rinil. Vedno znova je vpil, naj počaka: popraviti je bilo treba, da ni vsa ta nerodno naložena nastava zgrmela v jarek. Zraven je tekalo osemletno punče in kar naprej sililo v mamo, če imajo še daleč.

Nalašč so čakali, da bi se zmračilo, pa so se še prezgodaj napotili. Komaj se je umaknilo sonce, že so se bližali barakam.

»Prezgodaj bomo,« se je ustavila žena. Ni rada razkazovala svoje beračije. Mož pa je bil drugačen. Nič si ni gnal k srcu, če so obubožali. Morda ni nosil na sebi krivde. Žena pa ni bila nedolžna. On je vedno rad delal in delavec Florjan Peter ni bil slabo zapisan pri delovodji. Saj bi bil še ostal na starem stanovanju, pa žena ni marala. Oh, težave so bile z njo!

»No, gremo!« mož je bil truden in se mu je mudilo.

»Poglej! Zijala se že zbirajo.«

»Naj se! Pretegni!«

»Peter! Boljše bi bilo, da bi ti sam peljal! Za žensko, saj veš, ne pristaja.«

Mož je bil vajen, da ženi marsikaj ni pristajalo. Vpregel se je in pretegnil. Trdo je zaškripal voziček, kakor bi bila naložena vsa dolga zgodba Florjanove družine.

»V peti baraki bomo,« je vedel Peter.

Žena pa se je samo namrdnila, si popravila lase in obleko in šla za vozom. Tako pokonci je hodila, kakor bi spremljala bogato balo. V barakah so se na oknih pokazali obrazi in brž so Florjanki vzdeli pritikljaj »štorklja«. Zato, ker je pokonci hodila. Zadeli so, kakor da bi vedeli, da se neprestano seli: kakor štorklja.

Štorklja — gospa Florjanova — je previdno stopala za vozom. Nič je ni brigalo, naj mož vleče, če hoče. In mož je vlekel. Vlekel in garal je vse življenje. Dokler je bil doma, je delal za enega, kasneje, ko sta se z Marijo vzela, pa za dva. Ni bilo lahko. Malo je zaslužil, na vseh koncih je stiskal in varčeval, da je le ženi več prinesel. Ženi, ki niti mignila ni. Da bi vstala in mu zajtrk skuhala, ha — še na misel ji ni prišlo. Da bi mu južino prinesla na žago: naj vzame s seboj kruha pa mrzle kave! Kaj bi nosila ona, gospa! Kadar je šla v mesto, si je posadila na glavo okrogel klobuček, raz katerega je štrlelo belo pero. In obleka! Če ne bi videl, da je prišla iz barake, bi jo pozdravil kot imenitno gospo. Mož ji je večkrat oponesel, da ves denar nase obesi, pa je bila užaljena. In Peter je spet molčal in trpel: včasih je potrpel radi nje — rad jo je imel, zdaj pa je prizanašal zaradi otroka.

»Poglej! Tu bomo,« se je ustavil voziček. Peter je pobrskal po žepu, dobil ključ in odklenil. Baraka ni bila najslabša. Res je bila stara — Bog ve kdaj jo je postavila mestna občina — a poznalo se ji je, da so v njej stanovali skrbni ljudje: okna so bila cela; na podu v veži se je poznalo, da je bil nedavno poriban. Gospa Florjanova se je zavrtela v veži, odprla štedilnik, nato pa planila v sobo: »Smrdi! Joj Peter, kam smo prišli? Daj, vsaj okno odpri!« Peter je odprl okno in odšel, da razlovori voziček. Počasi je v sobi postalo kar domače.

Peter je postavil ob steni posteljo. Njegova je bila, kdaj si jo je že kupil. Takrat, ko sta se poročila, jo je imela tudi Marija. Pa je po nekaj dnevih prišel njen brat in povedal, da je postelja njegova: »Mati so jo meni zapustili.« Peter ni ugovarjal, Marija pa je zajokala in tarnala, kakor bi ji ves svet delal krivico. Mizo, klop in dva stola je postavil ob okno. To je bilo vse, kar so imeli. Le celo balo Marijine obleke je še stresel na posteljo. V veži je dolgo uravnaval polico: je bila vsa zvežena. Nato je po njej razmestil ono malo posode, kar so je imeli.

»Marija! Za večerjo bo treba zakuriti!«

»Saj ne utegnem. Obleko moram pospraviti. Ko bi nocoj ti kuhal. Ni treba nič drugega kot čaj.«

Peter je vedel, da bo tako. Poiskal je na vozičku drva in uprasnil vžigalico. Ni hotelo goreti. Pokleknil je pred štedilnik in pihal. Pa je prav takrat od nekod prineslo barakarske fantine. Na glas so se zakrohotali Florjanu. Peter se je ozrl in se tudi zasmejal: saj mu drugega ni kazalo. Gospa Florjanova pa je skozi okno nahrulila fantine. No, saj ni nič pomagalo: so še tisti večer pravili po barakah, da pri novih sosedih oče kuhajo večerjo.

»Poglej! Tak bi moral biti,« so rekle ženske možem. Možje pa so privihali brke in brundali: »Jaz bi ji že dal.«

»Le kje so se vzeli —« so vsi spraševali. Nihče jih ni poznal.

*

Florjan je že zgodaj odšel na delo. Ko je bil pa prav na drugem koncu mesta zaposlen. Šele pod noč se bo vrnil. Gospa Florjanova je imela dovolj časa, da se je razgledala po barakah. Sosede je celo obiskala. »Da ne bodo mislili, da smo neotesanci,« je rekla. Radovedno so jo sprejeli. »Vprašaj, od kod so se priselili,« so si namigavale ženske, a vprašala ni nobena. Si niso upale, ko je bila tako visoka. Spregovorile so nekaj vsakdanjih besedi, pa se je pogovor zataknil. Gospa Florjanova je nato še potožila, da mož malo zasluži in vprašala, kakšno plačo ima sosed. Pa so vsi manj zaslužili kakor Peter.

Stari Kramolki pa je gospa skoraj zamerila. Ko se je pogovor pretrgal, je Kramolka spregovorila, kakor bi učila: »Seveda, privaditi se bo treba barakam. Vam se pozna, da ste bili v mestu. Tu je vse drugače. Tu so žene revice. Privaditi se bo treba, sicer ne boste vzdržali.« Da bi njo kdo učil! Vsak živi kakor hoče! Za malo se ji je zdelo. Brž se je poslovila in samozavestno odšla domov. Matere pa so komaj krotile otroke, da niso vpili za njenim hrbtom: »Gospa štorklja! Gospa štorklja!«

Zvečer pa je treščilo v barake: Kramolc je zvedel, kdo so Florjanovi in od kod so se priselili. Ženske so že dobile kakšen izgovor, da so potrkale pri Kramolcu. Kramolc pa je vedno znova pravil Florjanovo zgodbo.

»Veste, ne pripovedujem rad, pa — med nami naj ostane. On — Florjan, priden in delaven kot krt. Pa dober, o — predober za tako žensko kot je štorklja.«

»Aha! Ona, ona,« so vpadale ženske.

»Ona pa kot vse ženske — nič prida.«

»Ti, dedec nemarni,« je planila Kramolka.

»Ona — natakarica je bila. Seveda, liter ni težek, se ga že vzdigne. Pa dedcem govoriti in pijancem izmikati, to zna vsaka. Pa bi ona ne! O, prava je! Petru je zmešala glavo: seveda — lepa je morala biti, arkuš, še zdaj ji ni nič reči — in morda mu je še o doti govorila. Vzel jo je, pokoro nagnuseno. Ali ti ni ostala takšna kot je bila: delati noče; no — saj bi ji ne bilo treba mnogo, le kuhala naj bi in možu malo postregla, ki dela za dva. Zdaj pa: lepo bi se nosila, seveda natakarica. Vse, kar on zasluži, gre za obleke. Tudi to lastnost ima štorklja, da je silno prepirljiva. Z vsemi se skrega in potem se preselijo. Selilci kakor štorklja — ha — ha.«

(Nadaljevanje.)

Andrejčkov Jože:

Žalost in veselje

Roman v slikah

Risal Jože Beranek ═══ Besedilo priredil Mirko Javornik

628.

Prijateljeva hiša je stala sredi bujnega vrta v senci razkošnih palm. Robertov prijatelj je družbo sprejel z največjim veseljem in vsem prisrčno stisnil roko. Takoj jih je začel prositi, naj bi ostali kakih štirinajst dni pri njem, da bi spet lahko govoril z belimi ljudmi.

629.

Privolili so in ostali. Gospod Londin — tako je bilo prijatelju ime — in njegova gospa sta razkazala gostom hišo in vrt, potem jih pa odvedla še na polje, kjer je mrgolelo dekel in hlapcev, ki so delali, a kadar je bilo treba, tudi branili hišo in polje pred roparskimi Beludži.

630.

Neko popoldne so sedeli v senci na vrtu, kar prileti s polja temnopolt služabnik ter ves v strahu pripoveduje, da je velik tiger odnesel nekega delavca. Bil je to že tretji, ki ga je vzela gospodu Londinu divja zverina. Sam ni vedel, kaj naj bi storil.

Vojna poročevalca nemških listov »Völk. Beobachter« in »Zwölfuhrblatt«

o največji tankovski bitki na vzhodnem bojišču

V naslednjem prinašamo dve izčrpni poročili, ki sta jih svojima listoma poslala z vzhodnega bojišča vojaška poročevalca o najsrditejši tankovski bitki, kar jih je bilo dozdaj na vzhodnem bojišču. Članek, oziroma popis bojev pri Harkovu, ki ga je povzel tudi berlinski dopisnik italijanskega časopisa »Le Ultime Notizie«, Luigi Milanese, se glasi:

»Število tankov, ki so jih zbrali boljševiki, je zares veliko, in ni nobenega dvoma, da se je tokrat Timošenko odločil, storiti vse, da znova zavzame Harkov. Napad se je začel ob prvem jutranjem svitu, potem ko je tri ure neprenehoma na stotine ognenj bruhajočih cevi, med njimi mnogo težkega kalibra, tolklo po naših postojankah, ki so jih bombardirala tudi sovjetska letala.

Na neskončnem obzorju so se že pojavile skupine tankov, na desetine in desetine jeklenih pošati, ki so se z veliko naglico pognale proti nam in bruhale ogenj iz vseh svojih topov. Toda naši novi protitankovski izstrelki so delali čudeže in zadržali sovražnikovo prodiranje.

Položaj je bil kritičen, a končno so nastopili naši bojni tanki. Začela se je ena največjih bitk med oklepnimi oddelki, kar jih je bilo kdaj na tem področju. Na stotine oklepnih vozil vseh velikosti si je sledilo ter streljalo ure in ure. Izgube na boljševiški strani so bile že prvi dan bitke tako hude, da je bil sovražnik prisiljen k umiku, zaradi česar so se naši bataljoni lahko spet polastili izgubljenih postojank. Prvi sovjetski sunek proti Harkovu je bil odbit, a bitka še dalje besni z vso silovitostjo.«

Drugi nemški vojaški dopisnik pa opisuje ta orjaški spopad med tankovskimi pošastmi takole:

»Kljub temu, da so se sovjetske čete s svojimi brezplodnimi napadi v zimskem času zelo izčrpale, se skušajo zdaj znova približati Harkovu in uprizarjajo obupne napade, kakor kaže naslednji primer: Zjutraj ob 4.30 je sovražnikov topniški ogenj dosegel svoj višek. Vsa topovska žrela do največjih kalibrov so bruhala granate na naše postojanke. Že je nastopilo tudi sovjetsko letalstvo. Vse se je treslo kot ob potresu. Tedaj pa so se nenadno prikazali na obzorju, najprej v komaj vidnih obrisih, sovjetski napadalni tanki v skupinah po trije in trije. Njih število pa je vedno bolj naraščalo in komaj so se pojavili pred našimi očmi prvi tanki v vsej svoji veličini, že so vstajale za njimi sence novih oklepnih vozil. Njih število je začelo postajati vznemirljivo, tedaj pa so nastopile naše protitankovske baterije, ki so začele naglo in točno streljati. Protitankovski pionirji so z ročnimi granatami in lahko premakljivimi protitankovskimi minami učinkovito podprli topničarje pri njihovi obrambi. Že smo prisilili prve skupine sovražnikovih tankov, da so obtičale in ostale negibne. Tu pa tam se kje še premetava kak tank po zemlji, kakor da bi hotel sam sebi skopati grob. Naprej ne more več. Potem pridejo na vrsto pehotni oddelki in se spoprimejo na nož. Medtem pa so že tu tudi nemški napadalni tanki in se pomikajo proti sovražnim vrstam ter se z njimi spoprijemajo v srditi dvoboj.

Bitka za Harkov se v prvih dneh spomladanske ofenzive razvija za nas ugodno,« nadaljuje svoje zanimivo poročilo nemški vojni poročevalec. »Drži namreč, da so boljševiki morali pustiti samo na nekem majhnem področju tega odseka nič manj kot 37 tankov. Sovražniku ni uspelo, da bi prebil našo bojno črto. Potem pa so naše čete posegle v boj Do vseh podrobnosti so bili naši protinapadi vnaprej preračunani in pripravljeni ter tako naši tanki zdaj prodirajo proti sovražnikovim postojankam.«

Zahtevajte povsod naš list!

Češko kulturno življenje na novi poti

Nikdar še ni bilo toliko povpraševanja po čeških knjigah in nikdar še toliko obiska po gledališčih kot danes

Dopisnik agencije »La Corrispondenza« piše v svojem poročilu iz Prage o novih potih češke omike ter takole razvija svoje misli:

Dnevnik »Ceske slovo« poudarja v nekem svojem izčrpnem članku vpliv zgodovinskih dni, ki jih zdaj preživljamo, na češko kulturno življenje. Poseben poudarek daje trditvi, da se je kulturno življenje češkega naroda osvobodilo vpliva judov in masonov samo zato, ker sodeluje z nemškim Rajhom. Za notranjimi političnimi disidenti ni več nobenega sledu. Medtem ko drugi, manj srečni narodi prelivajo svojo kri za samoljubne koristi britanskega bogataštva, je češki narod razvijal ustvarjalno delo na vseh kulturnih poljih. Iz književnosti, dramske in likovne umetnosti je izginilo vse, kar nasprotuje dobremu okusu, ravnotežju in morali. Danes je javnost našla stik z zdravo umetnostjo, ki se res lahko imenuje umetnost v pravem pomenu besede. Redkokdaj je bilo toliko povpraševanja po češki knjigi kot ga je danes in nikdar še niso bila češka gledališča tako številno obiskovana kot so zdaj.

Statistika kaže, da je bilo v zadnjih treh letih izdanih mnogo več knjig kot pa v enakem časovnem razdobju tako imenovane demokratične dobe. Treba pa je pripomniti, da gre res za dobre knjige, ker je bila manj vredna književnost popolnoma iztrebljena. Pregovor pravi: »Inter arma silent musae«, v vojnem času umetniško udejstvovanje počiva. A danes ta stari pregovor več ne drži.

Člankar končuje svoja izvajanja z ugotovitvijo, da nemški Reich bojuje zdaj najstrašnejši boj v svetovni zgodovini in da istočasno preživlja dobo velikega kulturnega procvita. Medtem ko nemški vojak preliva svojo kri, da reši Evropo pred vdorom boljševizma, judovstva in barbarstva, pa nemški umetnik opravlja svoje utvarjalno delo. Češki narod se lahko imenuje srečnega, da ima priliko sodelovati pri tem razvoju.«

Nova pomembna pridobitev na polju radijske tehnike

Kremenasto »srce« radijskih oddajnih postaj

Tudi radijske oddajne postaje imajo svoje srce, a to srce je iz kremena in ima posebno nalogo: uravnavati število tresljajev, da točno odgovarjajo predpisanim valovnim dolžinam, na katerih posamezne radijske postaje oddajajo svoje vsakodnevne sporede.

Za vsako oddajno postajo je bistvene važnosti, da se drži točno predpisane valovne dolžine, to pa zato, ker vsaka, tudi neznatna oddaljitev od te predpisane dolžine pomeni ne samo kršitev določb posebne haaške konvencije, pač pa bi bilo, če bi se rad. oddajna postaja naenkrat ne držala več točno določenega vala, tudi sprejemanje njenih poročil otežkočeno, če ne celo onemogočeno.

Da bi zadovoljivo uravnali število tresljajev, ki jih je pri valovnih dolžinah 200—600 metrov od 500.000—1,500.000 na sekundo, so začeli uporabljati v Nemčiji majhno kremenasto ploščico, ki je pritrjena med dve kovinasti ploščici in ki jamči, da se število tresljajev, ki odgovarjajo pri tisti radijski oddajni postaji predpisani valovni dolžini, ne zviša ali zniža Na takšno kremenasto ploščico more kvečjemu vplivati sprememba tolpline in zračnega pritiska. Zato »bije« to srce radijske oddajne postaje v brezzračni cevi in v termostatu, da ne bi nanj učinkovali zunanji vplivi. Novo pridobitev na polju radijske tehnike so dozdaj že zelo izpopolnili in s primernimi napravami dosegli tudi to, da prostor, kamor je postavljeno »radijsko oddajno srce«, ni podvržen kakšnim večjim temparaturnim spremembam, pa naj bo zunanja temperatura kakršna koli. To srce se jim je posrečilo že tako dobro izolirati, da se toplina, ki ji je neposredno izpostavljeno, spremeni kvečjemu za kakšno petdesetinko stopinje.

Nova naprava je vsa skupaj komaj tako velika kot navadna radijska žarnica, kremenasta ploščica pa je približno tolikšna kot kak kovanec.

2000 letnica, odkar je prišel v Rim sv. Peter

Neko zelo staro zgodovinsko poročilo pravi, da je sv. Peter prvič prišel v Rim v letu 42, to je v času, ko je Rimljanom vladal cesar Klavdij. Dozdaj še ni bilo nikogar, ki bi si upal znanstveno ovreči to trditev, in ker po tem takem ta trditev skoraj brez dvoma tudi drži, naj bi letos poteklo točno dva tisoč let, odkar je sv. Peter prvič stopil na rimska tla.

Kakor piše agencija »La Corrispondenza«, se je tudi »Zavod za proučevanje stare rimske zgodovine« odločil sodelovati pri slovesnostih, ki bodo prirejene v spomin na ta znameniti dogodek, po katerem Rim ni postal samo redišče vsega krščanstva, pač pa tudi središče, odkoder se širi že tisočletna duhovna omika. Omenjeni zavod bo za to priliko izdal posebno knjigo, za katero so prispevali članke najodličnejši zgodovinarji, arheologi in umetniki. Ti pisci bodo podrobno obravnavali prihod sv. Petra v Rim in številna druga vprašanja, ki so v zvezi z ustanovitvijo svete stolice v Rimu.

Drobne, zanimive, najbrž še neznane

Največji zvon na svetu imajo v japonskem mestu Osaka. Visok je osem metrov. Njegov obod meri spodaj 17 metrov. Zvon tehta 140.000 kg ali 140 ton.

Najvišjo železnico na svetu imajo v južnoameriški državi Boliviji. Na nekaterih točkah doseže višino 4880 m nad morjem. Ponekod je torej speljana približno še 2000 m višje kot pa je visok naš Triglav.

Skoraj pri vseh indijanskih plemenih v Ameriki je navada, da ljudje puščajo rasti brado. Le nekatera indijanska plemena, ki žive v Guatemali, tvorijo izjemo.

Po navodilih iz Moskve je sovjetski veleposlanik v Washingtonu Litvinov vložil ugovor pri vladi Združenih držav in zahteval osvoboditev glavnega tajnika ameriške komunistične stranke Earla Browderja, ki je že 14 mesecev v zaporu zaradi ponarejanja potnih listov in prevratnih dejanj. Ameriška vlada je odgovorila, da je sodbo izreklo redno sodišče in da jo vlada nima pravice razveljaviti.

Ivan Zorič:

711 km

Zapisi in vtisi s študentovske poti 2

Če imava čas, bi naju proti večeru povabil. Jasno, seveda! Dobrodušno se je nasmehnil in kmalu izginil v vrvežu. Z Milanom sva še šla nekoliko ob obali in se informirala, kdaj odpelje »vaporino« proti Padovi.

Zvečer smo se sešli pred Doževo palačo. Gospod je pripeljal s seboj še ženo in obe hčerki. Nekoliko nerodno nama je sprva bilo, toda gospejina prijaznost je kmalu pripomogla, da smo bili sredi živahnega razgovora in razpoloženja.

Elena, starejša hčerka, sedi prav na koncu gondole. Z Milanom se menita o filmski razstavi, prav za prav tekmi, ki se pravkar vrši v Benetkah. Marija, dvanajstletna deklica, sedi poleg gospe z mapo v rokah in slika, slika... S svojimi velikimi očmi bi najrajši zajela vso pojemajočo modrino neba in jo prenesla na papir. Nič ne govori... Včasih pogleda sem na konec, kjer sediva z gospodom in se nasmehne.

»Čemu potujete?« pretrga nenadoma gospod poleg mene molk in me vprašujoče pogleda.

»Hm! Lepo je! Ogleduiem in se učim...«, pravim med smehom.

Ne gre mu v glavo.

»Zaradi lepote potovati? Ali mislite, da je sploh kaj lepega na svetu?«

»Je! Po svoje je lepo vse tisto, kar me duševno dviga, ob čemer uživam. Pa naj bo potem to slika, kip, steber, ali pogled na jezero, ki se zrcali v luninem siju, ali pa samo nekje skromen, a okusen napis... Ali pa...«

»Hm! In kaj potem, ko gledate tisto Lepo?«

»Srečen sem in si v tistem hipu ne želim ničesar!«

»Srečen? Včasih si mislim, da smo takrat, ko mislimo, da smo srečni, ali pa, ko mislimo, da smo že blizu nje, podobni vlaku, ki drsi za svetlobo, ki jo sam meče po mokrih tračnicah pred seboj, pa je nikoli ne more ujeti... Srečen? Ne verjamem! Sicer pa je možno, saj je morda sreča baš v tem, da si človek domišlja, da je srečen. Vsak jo po svoje vidi in vsak si jo po svoje želi. Poglejte Marijo! Riše palače, ribiče, gondoljere, ki v resnici niso taki, a ona si jih take predstavlja, take si jih želi in zato zanjo tudi taki so.

Sicer pa jaz nikoli ne bi hotel potovati. Da! Če bi vedel, da bom nekoč mogel reči: Tako! Zdaj pa ni več na svetu stvari, ki je nisem videl, ali ki bi me še zanimala in bi si je še zaželel videti. Da! Potem bi potoval. Toda človek si vsega nikoli ne bo mogel ogledati in to človeka muči. Ni hujšega na svetu, kot človek, ki mu je potovanje postala strast, pa je ne more utešiti. Boljše bi mu bilo, da ne bi nikdar prekoračil domačega praga.

In poleg tega potovanje pokvari človeka. Marija! Njene misli niso trgovina, kupčija, niti dom ne! Njen svet so strgani ribiči, ki krpajo mreže, njeno zanimanje je gondoljer, ki jo popelje s seboj k svoji bolni ženi tja v umazano predmestje, njen svet so ozke, temne ulice, preko katerih visi dan in noč mokro perilo — to je zdaj njen svet! In vsemu temu sem sam kriv, ker sem jo vzel na pot. Ne zdaj, že prej, ko je bila čisto majhna. In njeno življenje bo eno samo dolgo potovanje... s skicirko v roki...!«

Ne ljubi se mi nič! Ne, danes si nočem ogledovati mesta in brskati po vodiču. Ne! Danes hočem občutiti — doživeti Benetke...

Zaprem oči. Vse je tako tiho. Slišati je le enakomerno pljuskanje vesel po vodi. Na kaj le neki misli ta gondoljer nad menoj? Bog ve, kaj skriva v sebi? Eno izmed tisočerih zgodb, ki ne bodo nikdar napisane...

Elenin zvonki smeh me zmoti Z Milanom poskuša govoriti hrvatsko. Kako čudni sestri! Marija sedi in ne riše več. Odložila je svinčnik in skicirko in naslonila je glavico na drobne pesti. Zdaj samo gleda in iz oči ji berem, kako v sebi živi. Elena se niti ne zmeni za črne sence mrtvih, z zlatom obrobljenih palač, ki drse v temi mimo nas, ne za silhuete cerkvenih kupol, ki se izgubljajo v daljavi. Z ničemer ni zadovoljna. Jazz na trgu svetega Marka ji je preslab, stolp se ji zdi prenizek, voda preumazana, palače mrtve — nič življenja...

Lahno drsimo naprej... Sanjati... sanjati... Šepet in enakomerno ploskanje vesel...

Benetke.

Pozno sva se prebudila.

Leno sem se pretegnil in se ozrl na drugo stran. Milan se je pravkar prebudil. Čudno sva se pogledala, kakor da se ne bi še nikdar v življenju videla, in se obrnila vsak k svoji steni.

»Dobro jutro!« sem zazdehal.

... ooooaa jutro!« je odvrnil neki glas izpod odeje. Potem se je prikazala izpod odeje roka, zatem skuštrana glava in slednjič celotni Milan. Nagnil se je iz postelje in vzel z nočne omarice uro.

»Pol osmih!«

»Pozno je! K večerji bo treba!«

Nikar ne mislite, da je to kakšen »lapsus calami«. Prav točno tako je bilo. Ura je bila namreč pol osmih zvečer. Včeraj, oziroma danes, ne vem, kako bi dejal, sva bila vso noč pri onem trgovcu. Vse mi še brenči po glavi. Ob osmih zjutraj sva šla komaj spat.

Milan pravi, da še ne gre iz Benetk. Baje zaradi nekih znamk... Hm!

Benetke.

»Ali ni čudno, da se ravno ob slikarskih umetninah kritike tako razbijajo? Si bral v Cankarjevi knjigi »S poti« tisti razgovor ob Tizianovi Assunti?«

»Bral! Toda veš: po mojem prave kritike sploh ni!«

»Ne razumem te, kako to misliš!«

Za ljudsko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Sodja — Urednik: Mirko Javornik — Rokopisov ne vračamo — »Slovenski dom« izhaja ob delavnikih ob 12 — Mesečna naročnina 6 lir, za inozemstvo 25 lir — Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefon štev. 40-01 do 40-05 — Podružnica: Novo mesto